

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ամբողջ 32րդ տարեշրջանի (1916 թվական—1917 թվական) բաժնորդագրին է 20 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻԿ: Ամսական բաժնորդագրին է 2 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ.: Կամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԲ ՏԱՐԻ

ԹԻՒՆ

1916 ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ 20 ԴՆ.
(2. Տ. 1916 ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ 7)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Կարողութե չէ վերագրանել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կրնադուրիս հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւղ կարծէ. ի գիրագիրը 2 սանդիւղ: Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆ Գ.Ա.Կ.Ի.Թ.ԻՆ

Կոչ « Գրանս-Արմենի » ընկերակցութեան համար. Լուրեր Հայաստանէն. Թիւրքանայաստանի սարգայի մասին. — Հայկական խնդրին վրայ բանաստեղծիւն Լյուտի մէջ. Թիւրքական վայրագութիւններ. — Տօքթ. Հայրամեան եւ իր ընկերները. — Վանեցի ոսկերիչների արուեստանոցէս Երեւանի մէջ. Ռուս զորքանակը Թիւրքանայաստանի մէջ. — Կամակ Պրագիլէն (Թիւրք ժամեր). — Գրանսի նոր նախարարութիւնը. — Անգլիայի նոր նախարարութիւնը. Խաղաղութեան առաջարկ. — Գրանսական մեծ յաղթութիւն մը. — Տեղական. — Բուհաստան. — Զանազան լուրեր. — Վրիպակ. — Կամակաստի. — Ծանուցումներ:

ԿՈՉ « ԳՐԱՆՍ-ԱՐՄԵՆԻ » ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ազգային Պատուիրակութիւն
Délégation nationale
Arménienne
12, Avenue du Trocadéro

Փարիզ, 20 նոյեմբեր 1916

Յարգելի Հայրենակից

Գրանսացի նշանաւոր եւ ազդեցիկ անձնավորութիւններ, որոնց անուան ցուցակը ներփակ կը գտնէք (1) — Բիւրնեցի France-Arménie (Ընկերակցութիւնը, որ ամսական է մեծ ծառայութիւն մատուցանել մեր դատին):

Յայտնելով ձեզ այս (Ընկերակցութեան կազմութիւնը, ապահով եմ թէ ինձի հետ համաժխտ պիտի գտնուիք, որ իւրաքանչիւր Հայու պարտականութիւնն է իր երախտագիտութիւնը սպասցուցանել այս երեւելի անձնավորութեանց, որոնք միացած են մեր դատին պաշտպանութեան համար, մեծ թիւով անդամագրուելով այս (Ընկերակցութեան):

Կը յուսամ, ուրեմն, որ սիրայօժար պիտի մասնակցիք այս (Ընկերակցութեան եւ պիտի ուղարկէք Գանձապահ Mr. Escoffier Ներփակ անդամակցութեան տուրք՝ ձեր անդամակցութեան միասին, ըստ հետագայ ծանուցումներու:

(1) Այդ անունների մեծ մասը եւ « Գրանս-Արմենի » ընկերակցութեան կազմութիւնը հրատարակուած են արդէն Արմենիայի ԼԲ 2 և 3 թիւերին մէջ: (Ընկերակցութեան Կանոնադրին և այլ մանրամաս ծանուցութիւններ ստանալ ուղղութիւնը կրնան զիմի փարիզ « Ա. զգային Պատուիրակութեան », իսկ Մարտիլի մէջ՝ նաեւ Տ. Յ. Սահաթ. հետին (Bld. Louis Salvator, 1):

ԽՄԲ. Ա.ՐՄ.

Ընդունեցէք, Ազնիւ Հայրենակից, յարգալից զգացմանց հաւաստիքը: Կամակ Ազգային Պատուիրակութեան

ՊՕՂԱՍ ՆՈՒՊԱՐ

Ծան. Տարեկան անդամակցարը 20 ֆրանկ է:

Միանուագ առնուած 250 ֆրանկ նուիրողը Մշակութեան Անդամ եւ 1-000 ֆր. նուիրողը Նուիրատու Անդամ կը հռչակուի:

Անդամակցարներ եւ նուէրներ պէտք է ուղարկել (Ընկերակցութեան Գանձապահին):

Monsieur Escoffier
Administrateur du Crédit Lyonnais
Trésorier de l'Association France-Arménie
au Crédit Lyonnais
19, Boulevard des Italiens
PARIS

Bulletin d'adhésion

Je, soussigné (nom, prénoms, profession)

demeurant à (ville, département, pays)

declare adhérer aux statuts de l'Association « France-Arménie » et demande mon inscription en qualité de membre (1)

(Indiquer ici le montant de la cotisation consentie)

Signature:

, le 19

(1) Prière d'indiquer dans quelle catégorie l'adhérent désire être inscrit:

Les membres donateurs versent une cotisation minima de 1000 fr.

Les membres perpétuels versent une cotisation minima de 250 fr.

Les membres actifs versent une cotisation minima de 20 fr. pour la France et les colonies.

Les membres actifs versent une cotisation minima de 25 fr. pour l'étranger.

Nota — Prière de remplir ce bulletin et de le faire parvenir, accompagné de la somme souscrite, à M. Escoffier, trésorier de l'Association, 19, bld. des Italiens, Paris: La liste des versements est publiée dans la « Revue Franco-Etrangère », organe de la Fédération des « Amitiés Franco-Etrangères », dont le service est fait aux membres de l'Association.

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Մոսկուայի Հայկական կոմիտէի կողմէն իրեն լիազօրներ Թիւրքա. հայաստան զրկուած Տիարներ Սոյր. մանեան և Մակարեան Էրզրումի գաղտնի առաջիմ Զիֆթիլիք, Սուր. տոււ և Օձնի գիւղերին մէջ զպրոց. ներ բացեր են ուր պէճն մէկ զիւղէն 40ի չափ աշակերտներ պիտի ըն. դուռնին: Գիւղացիներն իրենց վը. բայ տօներ են դպրոցներին նորոգութեան ծախքերը. իսկ Մոսկուայի կու. միակէն պիտի ապա աշակերտներին նախաճաշ, դասական պիտոյքներ և այլն: Տեղացիներէն հոգաբարձութիւններ կազմուել են այդ դպրոց. ների համար. իսկ այդ կողմեր զըս. նուրջ ուսուցիչներէն կրթական լաճ. նամուրով մը ընտրուել է որ ուսման ընդհանուր ծրագիրը մը մշակէ Էր. գրումի դաշտի դպրոցներին համար: Մասդուրութիւն կայ նաեւ գիշերօթիկ վարժարան բանարու Էրզրում քա. զաքին մէջ:

Մոսկուայի Հայկական կոմիտէի կողմէն արդէն Էրզրումէն անցեր են Երզնկա ուրկէ պիտի երթան նաեւ Բաբերդ և այլ տեղեր, Հայ մարդ. վրդի կացութիւնը անձամբ դիտելով կոմիտէին տեղեկագրելու և ան. հրամայու ու կարելի տեսնուած դար. մաններն ալ իրենք անմիջապէս գոր. ծաղրելու համար:

Թիֆլիզի կեդրոնական կոմի. տէն որոշել է ուստատի և հազուատի պահանջներ բանալ Էրզրումի և Եր. զնկարի մէջ կարօտեալներին օգնելու համար: Առաջին պահանջը Էրզրումի մէջ բացուել է հոկտ. 13/26ին ու. իրեն կատարարիչ նշանակուած է Տ. Տէր Գալստիան, Առաջին անգամ հասած ուստեալէն եղած է 2 վա. կան ալիւր և 60 փութ շաքար. ճա. նապարհ հանուած են նաեւ այլ ու. տեսողութիւններ և հազուատներ:

Խաբրերդէն կիւմայնէն թէ հոկտ. 16/29ին 13 Հայեր կախաղան հանուել են այնտեղ, զրպարաւելով թէ իրենք երկար ատենէ ի վեր ու.

պատմական դատարարութիւն մը կազմած են եղեր: Այդ առթիւ շատ մը Հայեր ալ խորհրդէն և շրջա. կայ գիւղերէն հանելով տարագրեր են ուրիշ տեղ:

Տեղական իշխանութիւնները ար. գիւղեր են ամերիկեան հիւպատոսին ուստատ բաշխել Հայերին. պահան. ջեր են որ նպատաներն իրենց ձեռ. քովը տրուին անոնց:

ԹԻՒՐԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՊԱՐԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Ռուս թերթերի մէջ յօդուածներ հրատարակուած լինելով Թիւրքա. հայաստանին Ռուսիայի հետ կցման կամ ինքնավարութիւն ստանալուն նկատմամբ, նոյնպէս և կովկասայ թերթերին մէջ այդ առթիւ զիտու. ղուլութիւններ հրատարակուած լինե. լով: Մոսկուայի գիւտարական հրա. մանաւարի կողմէն արգիլուել է Մոսկուայի ուստ թերթերին յօդ. ւածներ և զիտուլութիւններ ապել Թիւրքահայաստանի ողջապայ կաղ. մակերպութեան մասին:

Նոյն իմաստով հրահանգ զրկուել է կեդրոնէն կովկասի գրաքննութեան մարմինն ալ, կովկաս հրա. տարակուղ հայերէն և այլ լեզուներով թերթերին համար:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԲԱՆԱԹՈՒԹՅՈՒՆ ԼՈՒՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի համալսարանի ակաճա. ւոր բրոֆէսորներ վիտղորմարքի և Հօպհաուզի զեկավարութեամբ մի. ջազգային հարցեր ուստմասիրող Ակումբի գեկա. 2ի նիստին՝ պր. Ար. շակ Սաֆրաստեան կարգացած է մի. զեկուցում հայկական ինդրի իրա. տարանական վերջին երկայնների և Հայերի ներկայ դրութեան մասին: Զեկուցումէն յետոյ տեղի ունեցած է վիճարանութիւն հայկական լոնդ. ըի ամենէն ցանկալի և արգարչուծ. ման մասին: Ներկայ բրոֆէսորների կարծիքները՝ հայկական խնդիրը իրեն ընկերաբանական մի անհրա. ծեղում թիւն նկատուելու վերաբեր.

մամբ՝ եղած են շատ հետաքրքրա-
կան: Արմենիա յարմար բազմին պի-
տի տպէ այդ զեկուցումը:

ԹԻՐԻՔԱԿԱՆ ՎԱՅՐԱՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գահիրէի « Մուքաթթամ » լրա-
դիրը հրատարակած է հետեւեալը.

« Զօրավար Նուրէտտին փաշան,
որ Միջագետքի թիւրքական զօրքե-
րի հրամանատարն էր և իր ձեռքե-
րի մէջ կեդրոնացուցած էր միան-
գամայն քաղաքային իշխանութիւնը,
սուրէ անցանել տուեր է 1055 մարդ,
որոնց մեծամասնութիւնը կը պատ-
կանէր Պաղատարի ազատական երի-
տասարդութեան: Ուրիշ դժբաղդ-
ներ ալ կախում են կամ մեռած
անօթութենէ անապատներին մէջ
ուր արտօրուած էին:

Սղէզիֆօնի (Տիգրիսի) կողմին ժա-
մանակ թիւրք զօրավարը հրամայեց
մեռցնել իր բանակի մէջ գտնուած
արաբ վիրաւորները և շատեր ողջ
ողջ թողուցան:

Եւրո խալիպէյանցաւ Նուրէտ-
տին փաշայի տեղը և գրաւեց Քաթ-
էի Սմարա քաղաքը, կախել տուաւ
40 հոգի քաղաքի նշանաւորներէն,
յարքանիս գրաւեց անոնց ինչքե-
րը և իրենց կիները թողուց
թիւրք զինարների և սպանների
ձեռքը ստանալու: Կեանքիս տարին զա-
նաւոր իրենց կրած անպատուութե-
նէն յետոյ երկար չապրեցան այդ
դժբաղդները, և իրենց զիակներ
տեսնուեցան Տիգրիսի ջուրերէն մին-
չե Սմարա քաղաքը քշուած:

Խալիպէյ արդէն Նուրէտտինի
էր հայտարարել մէջ իր կատարած
վայրագութիւններով: Բայց ողջ-
անդամ մարդերը կատարել տալէն
վերջ, ջրամբարների մէջ գտնուած
տուած էր ձերերի, կիների և երե-
խաների մեծ մասը:

Իրեն հետեորդ սպայներէ մին
պատմեց որ երբ թիւրք զօրավարը
այսպէս կը նախագահէր այդ շնա-
կան գործողութեան, զոհերին մէջ
տեսնաւ եղական գեղեցիկութեամբ
մանկամարդ աղջիկ մը:

Բազմութեան մէջէն դուրս քաշե-
լով զայն, ըսաւ. — Քու կեանքդ կը
փրկեմ և դու իմ կինս պիտի լինիս:
Բայց նա փախաւ և ինքզինք նե-
սեց ջրամբարին մէջ:

— Այդ դժբաղդը, պոռոց խալի-
պէյ, կը մեռնիս այդտեղ:

— Ի՛նչ փոթ իմ մեռնիլս, պա-
տարիանեց աղջիկը. հայաստան թո՛ղ
չմեռնի:

Թիւրք դատարիք զօրք մը տե-
ղեկութիւն տուաւ թէ երբ ինք կը
փախչէր Սմարայի մէջէն, սարա-
փելի աղապակներ լսեց ձորէ մը և
տեսաւ 4.000է անելի հայեր, ամէն
տարիքի այրեր և կիներ, չըջապա-
ւած քիւրտ ցեղերէ որոնք կը սպա-
նէին, կը վերջացնէին այդ հայերը
գալոյնի հարուածներով: Ճամբայ
ների և անտառների մէջ հանդիպած

էր երբեմն խեղդամահ եղած կիներ,
րի, իրենց կտրուած վրայ ունենա-
լով տակաւին մանկիկներ սրունք կեր-
կարէին իրենց արիւնաթաթախ վա-
րրիկ ձեռքերը:

ՏՕՔԹԵՕՐ ՀԱՅՐԱՆԵԱՆ ԵՒ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Երգնկա, 13/26 հոկտ.

Տօքթ. Հայրանեան, մէկը տաճկահայ
ամենէն պայծառ գէւքերէն, տօքթ. Պաղ-
տասար Վարդանեան և նաև ուրիշ բժիշկ
մը, որոնք անունը մինչև հիմա մեղի ան-
ծանօթ կը մնայ, 1915ի հոկտ. 22ի առա-
ւօտեան միջապահ գուրս կը բերին Սե-
րասիոյ բանակէն, չըջապաւած 7-8 ձի-
աւորներով տանելու դէպի Լեւոնիւրի:
Սմարա գետի կամարէն կանցնին և երբ
կը հասնին Սերասիոյ 5 ժամ
հեռավորութեան վրայ Լեւոնիւրի կողմ
վայրը՝ տօքթ. Հայրանեան կը կատարի
և Քրանսերէն լեզուով կըսէ իր բնկերե-
րուն թէ ժամը մեկի կըստաւ: Արդ ձիա-
ւորները երեք բժիշկները կը քաշեն դէպի
Չալուր-խանի ետեւ ձորը՝ բժիշկները
կը յարձակին ձիաւորներուն վրայ և կը
սկսի կռիւ: Հագիւ տղաքը կը յաջողին ան-
գէն ձեռքերով ժանդարմներէն մէկը խեղ-
դել: Կրակը կը տեղայ և երեք բժիշկներն
ալ իրենց դժբախտ գերեզմանը կանենաւ
այդ ձորին մէջ:

Տօքթ. Հայրանեան եղած է Բաղէի մէջ
9 տարի և ետեւորէն գործունէութիւն
ցոյց տուած է Գլխավոր-Հայկական քոմի-
թէի մէջ տօքթ. Լափիտիսի հետ: Տօքթ.
Լափիտիս ամեն կերպով կաշխատի
Պաղտէ մէջ Հայրանեանը ազատել, բայց
անկարող կըլլայ: Տօքթ. Հայրանեան տա-
կաւին հազիւ 28 տարեկան էր և օժտուած
խոր իմացականութեամբ թէ գիտական և
թէ հասարակ-քաղաքական զգացումնե-
րով:

Տօքթ. Հայրանեան ընտրուած էր Սե-
րասիոյ չըջանի ընդհ. բժշկապետ և ցու-
ցուցած էր լաւն եռանդ իր գործին մէջ:
Մուրաթ

ՎԱՆՆԵՅԻ ՈՍԿԵՐԻՉՆԵՐԻ Ս.ՐՈՒՆԵՍՍԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւան, 30 հոկտ. (12 նոյ.)

Այսօր առաւօտեան ժամի 12-3 Երե-
ւանի տեղական և փախստական բազմա-
հազար ժողովուրդի, զայրոյցական աշա-
կերտներու և աշակերտութիւններու հետ զը-
նացնելու տեսանք վանեցի փախստական
փորագրիչ-ոսկերիչներու ցուցահանգէլը:
Այսօր քաղաքային ակումբի դահլիճին
մէջ « Եղբայրական Ոգնութեան » Երեւա-
նի թիւրքահայ ոսկերիչ-փորագրիչներու
« Վան » արհեստանոցի վարչութիւնը՝ գե-
կապարութեամբ պ. Մախսատի ցուցադա-
նեց հայ բնաշխարհիկ արեւմտեան իր բոլոր
նրբութիւններով:

Տարի մը անցաւ, երբ թիւրքահայ փա-
խստականները հալածականի ցուպը վար
զրին իրենց ձեռքերէն, ընդունեցին ա-
ռաջին եղբայրական օգնութիւնը իրենց
եղբայրակիցներէն ու այնուհետև հետա-
մուտ եղան խաղաղ, շինարար ստեղծա-
գործութեան: Արհեստանոցը, վաճառա-
կանը, ուսուցիչը, ուսանողը, ամենքը, ա-
մենքը չափով մը գտան իրենց տեղը: Բայց
այդ ամենէն լաւագոյն պատիւը կը պատ-
կանի վանեցի ոսկերիչ-փորագրիչներուն,
որոնք հայ արեւմտեան գեղեցիկ մասներով
հրաշակերտեցին ու ցոյց տւին, որ առ-
բեայ ապրուստի հոգներէն, զաղթակա-
նական ցուերէն ու մասնագործութիւններէն
զուրս կայ առողջ-կենսունակ ձգտումը

վեր հանելու հայ հոգիին ու միտքին
հետ խօսող երեւոյթներն ու հրաշալիքները:

1916 թ. փետրուար 29ին էր, որ հիւժ-
դրեցաւ « Վան » արհեստանոցին պ. Մա-
խսատի ջանքերով և զեկապարութեամբ. ա-
ռաջին անգամ արհեստանոցի վարպետ-
ներու թիւը 10 էր, որ հետզհետէ բարձ-
րացաւ 23 հոգիի, որոնցմէ 20ը վարպետ-
ներ, իսկ 3ը՝ աշակերտներ: Ոսկերիչներէն
յայտնիներն են Փանոս Դաւիթեան, Պար-
րիէլ Պաղիկեան և Խաչիկ Պողոսեան, իսկ
փորագրիչներէն՝ Միքիսէթ Լեւոնիւրի,
Պետրոս Դաւիթեան և Վահան Տ.
Գրիգորեան:

Իւրաքանչիւր արհեստանոց վարպետ
կամ աշակերտ, նայած իր արժանիքին
ու աշխատանքին, արհեստանոցի կառա-
վարիչէն կը ստանայ օրովարձ: Իւրեւ -
րովարձ օրուած են չորս տասնհազար՝
1, 1 ու կէս, 2 և 2 ու կէսական ուս պիւ:

Արհեստանոցին մէջ անցեալ փետրու-
րէն մինչև հիմա ծախուած է մօտաւորա-
պէս 14.000 ոսկի իր նիւթ որմէ 4.000
ոսկի: Հայթայթած է ինքը պ. Մախսա-
տը, 1.000 ոսկի իր արժաթ ստացած է
Տատեանեան կոմիտէին, իսկ մնացեալը
հայթայթած է Երեւանի Եղբայրական
Օգնութեան կոմիտէին:

Այժմ եղած պատրաստի ապրանքները
16.000 ժողով կը կշռեն, մինչև հիմա
դանդաղան պատէր տեղներուն և յաճա-
խորդներուն վաճառած է 4.500 ոսկի իր
ապրանք: Այժմեան ցուցահանգէլը պատ-
րաստի ապրանքները չափի ծախին այլ
ևս, այլ պիտի տարւին թիֆլիս, Բաքու,
Ռոստով, Մոսկու և Պետրոգրադ, ուր
տեղեր առանձին ցուցահանգէլներ կող-
մակիրպիւլէ ետք՝ վաճառքի պիտի հանին
ի վերջոյ Մոսկույի կամ Պետրոգրադի
մէջ:

Տեսանք հայ մատներու արեւտը ու
հիացանք մեր արիւնակից հայրենակից-
ներու այս բացառիկ ընդունակութեան ու
չնորհաքին վրայ: Ամեն տեսակ տեսլիս
անօթներ, բաժակներ, բաժակակաշիւք,
սկստեղներ, զգալներ, պատառաքողներ,
ափէներ, տուփեր, գրամապաններ,
պտակերի չըջանակներ ու այդ ամենուն
վրայ հիւսնալիւրէն նկարուած ու քան-
դակուած հայրենի յիշատակարաններ, վան-
քեր, հայ ազգային-հերոսական կեանքը
յիշեցնող խորհրդանշաններ և այլն և այլն:

Առանձին հիացմունքի արժանի են
պ. պ. Պետրոս Դաւիթեանի « Կոյ-
սերու լողանքը ծովուն մէջ », Միքիսէթ
Լեւոնիւրի « Վարպէ » ու Վահան Տ.
Գրիգորեանի « Մայր Հայաստան »:
Այս երեք հմուտ փորագրիչներ ինչպէս
նաև ուրիշ մը՝ պ. Լեւոն ունին ուրիշ բազ-
մաթիւ ընտիր գործեր այս հաւաքոյթին
մէջ և արժանի են լաւագոյն գնահատա-
նքի: Դաւանակ է, որ մենք պահ մը մոռ-
նա՞նք մեր արիւնակիչները ներկան ու ապ-
րենք վաղան հեռանկարով, որը այնքան
փայլուն կը ներկայացնէ մեր հորիզոնը:

Ապրիլէ պահ մը հայ հոգիին արտա-
յայտութիւններով, յաղերով ու գնահա-
տենք այն ժողովուրդը, որ այսքան արիւն-
ներէ ու այսքան ցուերէ յետոյ տակաւին
ամբարկիչ ու անվանի իր զօրեղ կամ-
քին կառուած՝ կապաղուցանէ այսօր, որ
ինք փչանքներու հետամուտ ժողովուրդ
մը չէ, որ ինք ունի ինքնուրոյն ձգտում-
ներ ամեն ուղղութեամբ ծաւալելու հա-
մար:

Ան — այդ ժողովուրդը ցուցուց այսօր
Երեւանի և վաղ միւս օրն ալ թիֆլիսի,
Բաքուի, Ռոստովի, Մոսկույի, Պետրո-
գրադի ժողովուրդին, որ ինք նպաստը-
կալ մը չէ, որ ինք իր մասներու գեղե-
ցիկ հրաշակերտութիւններով իրաւունք
ունի Աստուծոյ երկնքին տակ իրեն հա-

մար պղտիկ կացարան մը սպասելու,
փշուր մը հաց պատելով ձեռք բերելու
համար:

ՀՐ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ
(Հորիզոն)

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՐԱՆԱԿԸ ԹԻՐԻՔԱՅԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մի քանի օրերէ ի վեր Պետրո-
գրադէն եկած պաշտօնական հեռա-
գիրները շարունակաբար կ'իմացնէին
թէ նշանակելի փոփոխութիւն մը չէ
եղած Թիւրքահայաստանի պատե-
րազմական կացութեան մէջ: Պաշտո-
նական այս վերջին հեռագիրը միայն
կը հաղորդէ հետեւեալը.

17 դեկտեմբեր

Գարապալա լեռի երկրամասին մէջ (Տրա-
պիզոնի նահանգ), Գաղղիստի արեւմտեան
կողմէն 15 վերստ հեռուն, մեր զօրա-
խումբերէ մին 70ի չափ զօրքերով առ-
րացած Թիւրքական պատերազմային պա-
նակաւոր մը ետեւի կողմէն դուրս ելաւ
ու յարձակեցաւ անոր վրայ. պանակաւոր
զօրքերի մէկ մասը սուլիմաբադ պան-
կեցաւ, մնացածն ալ փախաւ:

ՆԱՄԱԿ ՊՐԱՉԻԼԷՆ

Բիւ տը Դանէլլո, 4 հոկտ. 1916

Պրագայիլը՝ որ հարաւ Սլովակիայի
ամենէն ընդարձակ երկիրն է, ծա-
նօթ է իր զանազան հանքերով: Դա-
նաւանց յայտնի է սուրճի արտաբե-
րութեան իր կեդրոն մը ըլլալը: Դա-
նաւանի բնակչութիւնը մէջ փոթմուկա-
լի գերիշխանութիւնէն ազատուելով,
Պրագայիլ թողատարութիւնը Բետրո
Ա. օկտոմ և Բետրո Բ. օկտ. վերջա-
յամ է: 1889ին եղած է հանքային
տական երկիր մը: Տիրող լեզուն
ֆորթուկէզերէն է:

Ահա այս երկրի ալիսայ քաղաք-
ներուն մէջ Հայերը ցիրուցան եղած
են, որոնցմէ շատերը աւելի քան 22
տարիներէ ի վեր գաղթած են այս
երկիրը: Առաջին գաղթավայրը Ե-
ղած է Սան փալո քաղաքը, ուր
հաստատուած Հայերը հետզհետէ
կազմած են վարչիկ հայ գաղութ մը,
մօտ 12 բնակիչներ, նոյնպիսիով
առեւտրականներ, 100էն աւելի ալ
գործատու գաղտակարգ մը: Այժմ այս
թիւը պակասած է: Միւս քաղաքնե-
րուն մէջ ալ անիւնք մէկ կամ մէկ
քանի հայրենակիցներ: Բետրո կու-
գայ մայրաքաղաքը Բիւ տը Դանէլ-
լո: Մայրաքաղաքի հայ գաղութը
կազմուած է 8էն 10 հոգի հայերէ,
մէկը միայն բնակիչներ: Ասանց
մեծ մասը զրեթէ անձնական գոր-
ծով կ'ընկալին:

Թէ՛ տրտեղ, թէ՛ Սան փալոյի և
Թէ՛ ալիսայ քաղաքներու մէջ ցըր-
ւած Հայերուն վիճակը այս է. անձ-
նական գործով զբաղուողներ իրենց
վիճակէն այժմ գո՛հ են. իսկ գործա-
ւոր գաղտակարգը նախանշելի վիճակ
մը չունի. այդ պատճառով սկսած
են գաղթել դէպի Հիւսիսային Ամե-
րիկա:

Պրագայիլ հայ գաղութը դէպի աղ-

գային գործը տաք վերաբերում մը
ունեցած չէ։ Ման. Գալուսի հայ գա-
ղութը իր 20.25 տարւան գաղ-
թեան ընթացքին մէջ շատ քիչ կեր-
պով օգտակար եղած է իր ազգին և
վերջերս միայն կազմած են կարմիր
խաչի ընկերութիւնը։ Իսկ մայրա-
քաղաքի վտարիկ, շատ փոքրիկ հայ
գաղութը, իր հիմը դնելէն յետոյ,
յանձին հայազգի փրօֆէսոր պ. Է-
թիէն Պրազիլի (բուն անունն է պ.
Ստեփան Իգնատիոսեան) որ փարիզ
ալ ժամանակ մը եղած է, միշտ աշ-
խատած է 7.8 տարիէ ի վեր և
այժմ ալ կաշխատի հաւաքապէս նիւ-
թական և բարոյական զոհողութիւն-
ներով հայ ազգը ճանչցնելու Պրազիլ-
ցիին։ Ինչպէս գիտէք, Լատին ցե-
ղը, ընդհանրապէս Լատին Սմերի-
կան և մասնատրապէս Պրազիլցիին,
արեւելքցիներու տարբերութիւնները
շատ չհասկնալով, ընդհանրապէս
«Թրք» անունը կուտան անոնց.
հետեւորդ ինչպէս Եւրոպայի մէջ,
նոյնպէս այստեղ հրապարակաւ պրօ-
պագանդ մը սկսեցաւ, հայութիւնը
իրեն հայ ճանչցնելու համար։ Ու-
րախ եւ ըսելու որ մինչև ցարդ մեզ
թրքօ կանչողներ չեն եղած. շնորհիւ
մամուլի մէջ գրուած զանազան յօդ-
ւածներու և հրապարակային դատա-
խօսական ժողովներու, ճանչցուած
է հայ անունը։ Թարգելի փրօֆէսոր
Էթիէնին գրած հայկական յօդ-
ւածները սիրով կրնաւնունին տեղ-
այս թերթերուն մէջ, ի հարկէ ա-
ռիթէն օգտուելով մեր եւանդը
կրկնապատկած ենք, բարձր պահե-
լու համար հայ անունը։

Վերջերս քաղաքս այցելող Պէլ-
ժիգայի ժողովուրդին և թագաւորին
պաշտօնական պրօպագանդիստը Mr.
Jean-François Fonson որ քաղաքային
սրահին մէջ երեք անգամ դատա-
խօսեց, իր վերջին դատախօսութեան
միջոցին յիշեց նաև հայաստանի կո-
տորածները, հայերու տեղափոխու-
նը և Գերմանիոյ փախաբքը. որուն
համար հայ գաղութիս կողմանէ հայ-
կական սեզանի մը հրաւիրեցինք
զինք. Շատ գոհ մնաց և զորոգացաւ
որ քանի մը հայերով հրապարակին
վրայ ճանչցուած է հայ անունը ու
ինքն ալ իր կարգին խոստացաւ որ
Եւրոպա վերադարձին խօսի այն-
տեղ ի նպատակ հայաստանի։ Կը յու-
սամ որ Mr. Fonson իր խոստումը
պիտի կատարէ։

Ուրիշ կարեւոր կէտ մը կուգեմ
Ֆրանսայի և մասնաւորապէս Բարի-
զի հայ գաղութին ուշադրութեան
յանձնել։ Տեղւոյս Ծերակոյտի ան-
դամներէն լեգազէտ և փաստաբան
ու Պրազիլի ամենէն կարկառուն
դէմքերէն մին եղող Mr. Ruy Barbosa,
մօտ 55 տարեկան, Պրազիլի կալմա-
նէ ներկայացուցիչ գնաց Արճէնթի-
նի ազատութեան հարիւրամեակին.
Այդ պատճառով վերջերս շատ բա-
նէր գրուեցան Արճէնթիին և մաս-
նաւորապէս Պրազիլի մամուլին մէջ.
Թէ՛ մամուլը և թէ՛ ժողովուրդը

Ruy Barbosa-ի արժանիքը այնքան
բարձրացուցին որ տեղական նաւա-
յին ընկերութիւնը իր նաւերէն մե-
կը մկրտեց Ruy Barbosa անունով.
Իսկ կառավարութիւնը նշանաւոր
փողոցներէ մէկին անունը փոխեց
Ruy Barbosa-ի. ժողովուրդն ալ ի
յարգանս անոր արձանը պիտի
կանգնեցնեն։ Ահա այս միջոցն առ-
ձը Պրազիլի մէջ գաշնակից տէրու-
թիւններու կարմիր խաչի նախկին
նախագահն էր. չմոռցաւ երբեք իր
պրօպագանդը ի նպատակ գաշնակից-
ներուն իր անպաշտօն և պաշտօնա-
կան ատենախօսութիւններուն մէջ,
միշտ քննադատեց զինակից տէրու-
թիւնները և վերջապէս գերման
ազգին ըրածը վանալով անունով
որակեց։ Ահա գարձաւ միեւնոյն
անձնատրութիւնը շատով պիտի այ-
ցելէ Այդգիւր և Ֆրանսա. սակայն
օրը որոշուած չէ և գաղանի կմնայ
որովհետեւ հակադաշնակից մամուլը
լաւ աչքով չնայիր իրեն վրայ։ Հե-
տեւորդ Բարիզի հայ գաղութի ու-
շադրութեան կը յանձնենք որ յի-
շաւ Ruy Barbosa երբ Բարիզ այցե-
լէ, հայկական մասնաւոր պատիրա-
կութիւն մը, եթէ յարմար կը տես-
նուի, ներկայանայ բարի գաղաւթ
մաղթելու յարգելի ձերականատկա-
նին, որովհետեւ մեր դատի պաշտ-
պանութեան համար պէտք կուեն-
նանք այսպիսի արգարտութիւն և ա-
զատութիւն ազգեցիկ անձնաւորու-
թեանց անկողնութեանը։ Կը ցաւիմ
որ Արմէնիայի սուղ էջերը չեն ներեր
որ աւելի մանրամասնօրէն գրէի։

Ա. Գ. ԱՍՏՈՒՐ

ՏՐԱՆՍԱԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պրիանի նախարարութիւնը վե-
րակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.
որով նախարարների թիւը պակսած
է այժմ. անպաշտօն նախարարներն
որոնք համերաշխութեան նկատու-
մբով նախարարութեան մէջ աւել-
ւեր էին, այժմ փութացել էին ի-
րենց հրաժարական տալ, փոքրաթիւ
անդամներով նախարարութեան մը
կազմութեան գործը դիւրացնելու
համար։

Տիարներ՝

Պրիան վարչապետ և տրտաքին
գործերի նախարար։

Վիվիանի գառական և հանրային
կրթութեան։

Բիպօ եղևմտական։

Մալլի ներքին։

Զօրավար Լիօն-Էյ պատերազմական.
Ծովակալ Լաբազ ծովային։

Գլխաւոր ազգային տնտեսութեան
(գլխաւորականութիւն, արհեստագի-
տութիւն և երկրագործութիւն)։

Հէլիօ փոխադրութիւններ, քա-
ղաքային և զինւորական պարէնա-
ւորում։

Տուլերի գաղթալին։

Ալպէր Թումա զինւորում և պա-
տերազմական գործիքների շինու-
թիւններ։

Կոտար Պետական ենթաքարտու-
ղար, առողջապահական պաշտօնէու-
թիւն։

Գլալէլ Պետական ենթաքարտու-
ղար, փոխադրութիւններ և հանրա-
յին շինութիւններ։

Լուշօր Պետական ենթաքարտու-
ղար, պատերազմային գործիքների
շինութիւններ։

Տընի Գօշէն պետական ենթաքար-
տուղար արտաքին գործերի նախա-
րարութեան ուր պիտի գրադի մաս-
նաւորապէս պաշարման (blois) վե-
րաբերալ գործերով։

Վերոգրեալ նախարարներէն հին
գը, այսինքն վարչապետ և արտա-
քին գործերի նախարար Տ. Պրիանի
հետ եղևմտական, պատերազմական,
ծովային և զինւորական նախարար-
ները միասին, կը կազմեն պատե-
րազմական մասնաժողով մը (comité de
guerre) որ ամէն օր նիստ պիտի
ընէ և յատկապէս պիտի գրադի պա-
տերազմական գործերով։ Այդ մաս-
նաժողովի նիստերին՝ իրեն կառա-
վարութեան պատերազմային ուր-
հետադիտական խորհրդական պիտի
կրնայ ներկայ գտնուիլ զօրավար
Ժօֆր որ պատերազմի ընդհանուր
հրամանատարութեան պաշտօնէն հը-
րաժարելով բարձրացած է այժմայս
պաշտօնին։

Իսկ Ֆրանսոսի մէջ կուտող զօրա-
ւանակների ընդհանուր հրամանա-
տարութիւնը յանձնուած է այժմ
զօրավար Նիվէլի։

Նոյնպէս և Գաշնակիցների Մի-
ջերկրականի նախարարային ընդհա-
նուր հրամանատար ծովակալ Տար-
գիթ տիւ Գուրնիէ հրամարած և
իրեն յաջորդած է դեր ծովակալ
Կօշէր որ հաւանօրէն աւելի կարուկ
վարմունք մը պէտք է ունենայ Ա.
թէնքի թագաւորական կառավարու-
թեան հետ։

Տ. Ժիւլ Գամպոն, արտաքին գոր-
ծերի նախարարութեան ընդհանուր
քարտուղարը, իր պաշտօն կը շա-
րունակէ նոր վարչութեան մէջ։

ԱՆԳԼԻԱԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիայի նախարարապետ Տ.
Աքքուիթ իր հրաժարական տուաւ և
նոր նախարարութիւն մը կազմուե-
ցաւ Տ. Լոյս Ճորճի վարչապետու-
թեամբ։ Լոյս Ճորճ պատերազմը շա-
րունակելով իր նպատակին հասցը
նելու չէր կողմնակից է. որի համար
կարուկ միջոցների պիտի գիտէ. նա-
խարարների թիւը պակսեցուցած է
և նախարարութեան գրադուր պիտի
լինի զլիաւորապէս օրտան պահան-
ջը, որ է պատերազմը յաջողութեամբ
վերջացնելով տեական թագաւորութիւն
մը պարզեւել աշխարհին։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ

Գերմանիայի կայսերական զիւա-
նապետ Տ. տը Պէթման հօլլէկ,
ինչպէս որ յայտարարած էր Բոյ-
խաղակի գեղտ. 12-ի նոտին մէջ,
Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների
պետականներին միջոցով Գաշնակից
տէրութիւններին ծանուցաւ որ մը
զրկած է որով խաղաղութիւն կառա-
վարէ։ Գետապանները այդ յանձնաւոր
կատարեցին, առանց սեկ նկատու-
ղութիւն ընելու իրենց կողմէ։

Ծանուցաւրին մէջ խաղաղութեան
պայմանների մասին սեկ որոշ բան չէ
նշանակուած և իրր յաղթական այն.
պիտի յաւակնուտ սնով մը գրուած է
որ հաւանօրէն գաշնակից ոչիտու-
թիւնները, սրչափ ալ իրօք խաղա-
ղատէր լինին իրենք, պիտի ստիպուին
մերձիկ գերմանական սնով խաղա-
ղական այդ տաղմարկը։ Այսչափ
ա' հոգին զոհողութիւններէ և աւե-
րա մներէ յետոյ, առանց փոխարինու-
թիւն մը չեղած և ազադային մէջ
Գերմանիայի կողմէն գարձեալ պա-
տերազմական ազէտներ յարուցուե-
լուն զէմ արդեւքներ չըրուած, զեն-
քնկեցութեան զիջանիլը ոչ իրօք
մութեան ազադայց կը լինի և ոչ ալ
իրօք խաղաղապիտութեան։

Խաղաղական բանակցութիւն-
ներ սկսելու տուտորկով համիմատտ
գրութիւններ զրկեր են նաև տուտ-
րհ հունգար, պուլկար և թիւրք տէ-
րութիւնները։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԵԾ ՏԱՂԹՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վէրտէնի զօրաբանակը, մի քա-
նի օր թնդանթաձգութեամբ նա-
խապատրաստութեան յետոյ, դեկտ.
16-ին յարձակում մ'ըրաւ Գերմանիային
վրայ Տուօմոնի հիւսիսակողմէն, Մէօ-
գի և Վօշվրի միջև, 10 հազարա-
մէկըն աւելի տարածութեամբ ճա-
կատի մը վրայ։ Գերմանները ամե-
նուրեք յետ մղուեցան 3 հազարա-
մէկրի չափ խորութեան մը վրայ.
Ֆրանսացիները, բաղմաթիւ խրա-
մասներէ զատ, առին Վալըրօփիւ,
Լուվան գիւղերը, Շամպրէթի աղա-
րակները և Արտօմոնի և Պէզնիօթի
մարտկոցները։

Զօրավար Նիվէլ իր ընդհանուր
հրամանատար նշանակուելուն հետե-
ւեալ օրը այդպիսի զուարթաւատ
պարգև մը տուած եղաւ և միանգա-
մայն թնդանթի բերանով պատաս-
խան մը՝ գերման կառավարութեան
խաղաղութեան համար ամբարտա-
ւան և կեղծաւոր սնով ըրած առա-
ջարկին։

Ֆրանսացի յարձակող զօրքերը
է զօրաբաժին էին միայն, իսկ գեր-
մանականները 5 զօրաբաժին։ Ֆրան-
սացիները հետեւեալ օր ևս շարունա-
կելով իրենց յաւաքացումը, 2 օրի
մէջ, բաց ի բաղմաթիւ սպաննուած-
ներէն 11.387 գերի բռնած են ու-
րոնցմէ 283 զապաններ են։ Այդ ա-
պացոյց մ'է թէ բարոյաբար մը
սկսած է տիրել գերման զինւորա-

կաններն մէջ. Գերմանացիներէն առնուած կամ քանդուած ռազմա- նիւթերն են 115 թնգանթ, 44 ռմբարձակ և 107 միգրայէօզ:

Տ Ե Ղ Ա Վ Ա Ն

Մարտէլլաբնակ Յոյները իրենց Ֆրանսաիրութիւնը ապացուցանե- լու համար հանգանակութիւն մը բացած են իրենց մէջ, գեկտ. 1ին Աթէնքի խռովութեան միջոցին ըս- պաննուած Ֆրանսացի նաւաղների ընտանիքներին կամ վերաւորուած- ներին ի նպաստ: Իրենց հանգանա- կութեան արգիւնքը յանձնեցին նա- հանգապետ Տ. Շրամէքի: Մինակ Զարիֆին 50.000 Ֆրանք տուած է:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Դաշնակից տէրութիւնները Կոս- տանդինուս թագաւորի կառավարու- թեան վերջնադիր մը տուին գեկտ. 14ին, պահանջելով որ թեաւիւր և Եպիրոս զրկուած յունական զօրքերի և ռազմավարքի տեղափոխութիւննե- ըը անմիջապէս գործադրուին և այ- սուհետև ատենց գէպի հիւսիսակողմը ռեէ շարժումն արգիւտի: Վերջնա- գիրը 24 ժամ պայմանաժամ տուած էր: Յոյն կառավարութիւնը փութաց ընդունիլ այդ պահանջները որոնց գործադրութեան պիտի հսկեն դաշ- նակիցները:

— Կրէտէի, Սամոս և այլ կղզի- ների ինչպէս և Եգիպտոսի Յոյները միթինկներ կազմելով բողոքած են Կոստանդինուս թագաւորի երկերե- սանի քաղաքականութեան դէմ և Յունաստանի շահերին դաւաճանող ու եղբայրասպան կռիւների պատ- ճառ դարձող այդպիսի թագաւորի մը գահընկեցութիւնը պահանջած են:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսական մեծ սպայակոյտը հա- շիւ ըրած է որ Եւրոպայի զանազան ռազմածափառներին վրայ թշնամի զօրքերի թիւը 5 միլիոնէն աւելի կը լինի որոնք 340 զօրաբաժին (1) կազ- մած են: Ատենց 220էն մինչև 225ը զերմանական են, 85էն 90ը աւստ- րիկացի արական և 30 զօրաբաժինը պուլկար և թիւրք:

Բիկաէն մինչև Ռումանիաի սահ- մանադուրը 130 զօրաբաժին կայ որոնցմէ 75ը զերմանական են:

— Զէզոր տէրութիւնները (Ամե- րիկայի Միացեալ Նահանգները, Սիւրի- և այլն) պաշտօնապէս ծանուցադրով մը բողոքեցին զերման կառավարու- թեան արարքին դէմ որ Պէլժերը իրենց քաղաքներէն տեղահան ընե- լով կը տանի Գերմանիա և ըսնի կաշ- խառնէ զանոնք արևմեզ: Բարբա-

(1) Մէկ զօրաբաժինը (division) 4ը բաղկանայ գրէթէ 12.000 զօրքէ:

րոս թիւրք կառավարութեան ար- ժանաւոր դաշնակից և պաշտպան զերման կառավարութիւնը պատաս- խաներ է թէ իր տեղահան ըրած Պէլ- ժերը անգործ մնացած խեղճ մար- դեր են որոնց աշխատանք տալու հա- մար տարեր է եղեր Գերմանիա...: Եթէ մինչև իսկ ճիշդ լինէր զերման կառավարութեան չքմեղանքի հա- մար այդ ըսածը, դարձեալ չէր ար- դարանար, քանի որ ռճրագործներն են որ բռնի աշխատանքի կենթարկ- լին իբրև ծանր պատժի մը և ոչ թէ անմեղ քաղաքացիներ:

— Մէկ շաբաթի չափ առաջ ծանր խռովութիւններ ծագեր են Համպուրկի մէջ. 20.000էն աւելի յո- ղովուրդ մասնակցեր է շարժման. 1.000ի չափ վերաւորուած կամապան- նուած կայ եղեր: Համպուրկի ոստի- կանութիւնը չէ կրցեր հանգարտե- ցնել և հարկ եղեր է Պէլլինէն զօրք զրկել: Անկարգութիւնները տեսեր են 3 օր:

ՎՐԻՊԱԿ

Արմէնիայի նախորդ թուին մէջ Ֆրանսայի Երեւոյսիւնական ժողովի գանձակ նիստերի թիւը տպագրա- կան սխալմամբ եղած է 3. պէտք է լինի 9:

Գեկտ. 7ին հրապարակային նի- սան առաջ եղած խորհրդակցական նիստն ալ եթէ հաշուենք, գանձակ 10 նիստ եղած կը լինի:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ա. Թորվիլ. Մ. Գ. — Ձեր նոր տը- ւած հասցէով սկսանք զրկել ձեզ Արմէնիան, Բայց կը կարծենք թէ սխալ կայ ձեր գրած այդ հասցէի մէջ. հաճեցէք Ֆրանսիայէն տառերով և զիւրքնութեանի կերպով հաղորդել մեզի ձեր նոր հասցէն:

Նանդ. — Կիւմանք թէ ձեր յի- շած անձեր եկած են Մարտէլլ. Բայց ոչ ոք չէ եկած ձեր կողմէ 15 Ֆր. յանձնել մեզի:

ԴՈՒՆԱՅՈՒՄՆԵՐ

ԿՈՒՋԷՔ

Ունենալ սպիտակ ատամներ եւ առողջ լինելու: Խոստալիլ փտութեան եւ անոր հետեւող ակուայի ցաւերէ: Պահպանել բերանը եւ տալ անոր հաճե- լի Թարմութիւն մը: Պահել շունչի մաքրութիւնը, նոյն իսկ եթէ ծխող էք: Վանել շնչափողի հիւստեղութիւնները: Գործածեցէք le dentifrice du Docteur H. LÉON-D. D. S. որ ամենուրեք լու ընդունելութիւն գտած եւ արժանացած է հետեւեալ գնահա- տումներուն՝ Grand prix et Médaille d'Or du concours de l'Exposition internationale de Bar- celone. Membre du Jury d'honneur, Londres et

Paris, exposition internationale
Կեդրոնատեղն է 16, Bld. Saint-Denis.
PARIS
Հեռագրային Nord 69 51.
Մարտէլլի մէջ կարելի է գտնել Տ. Ա. Թորմանի մօտ, 12, rue Espérandieu.

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՆ

Ֆրանսացի հայ կամաւորներէն Տ. Գէորգ Ներսէսեանի հասցէն կը փա- փաքի ունենալիք սրտակից բարե- կամներէ մին (Հ. Ալանեան) որ Ամերիկա կը գտնուի այժմ:

Կը ինդուրի իրմէն իմացնել խըմ- բազրութեան միջոցով կամ ուղղա- կի գրել Ամերիկա այս հասցէին. Hrant Arslanian, 44 P. O. Box. TROY N. Y.

Սարման Սողկեան, Քղի. Գոստա- պացի, 42.43 տարեկան, որ պատե- րազմէն առաջ Ամերիկա գնացած էր ուր իր հասցէն էր 165, Central St. Middleboro. (U. S. A.). Բայց կե- լիի որ այժմ փոխուած է հասցէն. իր բարեկամներէ մին կը ինդրէ գիացողներէն՝ հաղորդել անոր հա- սցէն խմբագրութեան միջոցով:

Ա. Զ. Դ

Գաղթական Հայերի Գիւրութեան համար՝ Արմէնիա թերթը հատով կա- րելի է ստանալ նաեւ Տիար Պօղոս Հաճընեանէ. (23, rue Belsunce). Նոյն տեղ կը ծախուին նաեւ Մ. Գործու- գալեան հրատարակութիւնները ի- րենց սովորական գիներով որոնք նշանակուած են գրքերին վրայ:

ՄԻՆԵՐԿ

ՀՍՑ ԳԵՐԶՈՒՍՏՈՒՆ

12, rue Espérandieu MARSEILLE

Չափու վրայ ամէն կարգի զգեստներ, նուրբ, տոկուն եւ մատչելի գիներով:

Բաճախողներին գոհացում տուած լի- նելու համար, դերմակտունը կատարածն է նաեւ ամէն կարգի կեղտահանութեան (dégraissage), ներկի (teinture) գործեր, հետեւելով ամերիկեան դրութեան, ա- ժան գիներով եւ խնամուած աշխա- տութեամբ:

Փորձեցէ՛ք եւ գոհ պիտի մնաք:

Սեփականատէր Ա. ԴՆԱԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ինչպէս ամէն քաղցիւններ, Արմէնիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակե- լու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմէնիայի միջոցով մէկի մը գիւմու ընելու կամ մի քան յայտարարելու պատրաստ ենք ընդունիլ իրենց ծանուցումներ, ըստ լրա- գրական սովորութեան: Ծանուցումների գիները նշանակուած են Արմէնիայի ճա- կատը, տառի վրայ հաշուելով. 1 երկա- թագրի (գլխագրի) համար 2 սանդիւմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիւմ: 3 անգամ գրուելիք ծանուցումի գինը վրայ 0,0ին 10 գեղ է լինի. 10 և աւելի անգամներ զըր- լելիք ծանուցումի գինը վրայ 0,0ին 30 գեղ: Սակարկութիւն չընդունուիր:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու- կը գտնուին ի միջի այլոց, և հետեւեալ

գիրքերը, որոնց արժեքները նշանակուած են իրենց առջև:

Մարտէլլէն դուրս զրկելու ճանապար- հածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշ- լի գիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՛ Մարտէլլի մէջ ծախուելու գիները և թէ՛ փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գիները: (Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուած- ներն են): Արմէլլէն կանխիկ չստաց- ւած գիրք չըրկուիր: Արձանագրուած (re- commandé—registered) ծրարով ստանալ ուղղոյններ պէտք է 25 սանդիւմ աւելի զըր- կեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քի- լօէն աւելի պէտք չէ կշռէ:

L'ARMENIE, Les Massacres et la Question d'Orient. Conférence, études et documents, par E. DOUMERGUE. Seconde édition revue et augmentée.

(Հայաստանի եւ Հայերի մասին Տ. Տու- մէրկի ըրած պերճախօս ստեղծարարու- թիւնէն զատ, որ Փարիզի, Մարտէլլի եւ այլ քաղաքների մէջ ջերմ ոգեւորութեամբ եւ բուռն ծափահարութիւններով ընդուն- ւեցաւ բոլոր ունկնդիրներէն, կը պարու- նակէ նաեւ աշխարհացոյց 2 քաղաքներ, Հայաստանի եւ Հայերին վրայ աշխար- հագրական, պատմական, կրօնական, կրթական, վիճակագրական եւ այլն տե- ղեկութիւններ, Արեւելեան խնդրին ու- սում նասիրութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր օրեր, Երիտասարդ-թիւրքերի վարմունքը Հայերին հետ, թիւրքերի եւ Գերմանների կողմէն Հայերին դէմ տարածուած սու- տերի հերքումները եւ այլն եւ այլն):

Այս գիրքը որ. Բ. տպագրութեան ար- ժանացած է եւ կը քաղկանայ մեծաթիւ ութագալ 210 երեսներէ, թէ՛ զայն կար- դարու եւ թէ՛ միանգամայն Ֆրանսագէտ օտարագէտներին մէջ աւելի տարածելու դիւրութիւն տալու համար, գրէթէ ծրիա- պէս, 50 սանդիւմով կը տրուի Մարտէլլի մէջ Արմէնիայի գրասենեկէն ստանո- յերին: Ֆրանսայի ուրիշ քաղաքներ եւ արտասահման կը դրկենք 85 սանդիւմով, արտասահման՝ պատուիրուած (recom- mandé) ծրարով 1 Ֆր. եւ 10 սանդիւմ):

Հ. Ս. Երեմեան. ԿՍՑԱՅԻՆԵՐ. (34 վիզակներ, Հ. Ս. Երեմեանի բանաս- տեղծական հրապուրիչ ոճով գրուած, իր հայրենասիրական տաք շնչով ոգեւորուած եւ մեծ մասամբ իրական կենսաբէ տուր- ւած դէպքերով նկարագրուած): 1,40 (1,70):

Աշխարհագրութիւն Հ. Գ. Վ. Ստե- փանեանի. պատկերազարդ: Գ. տպագր. 1,30 (1,60):

Հ. Ս. Երեմեան. ՓԱՌԱՆՁԵՄ. Ան- յուշ բերդին տեսարանը: Պատկերներ եւ յուշեր հայրենի անցեալէն: Պատմական ողբերգութիւն մէկ արարուածով: 0,85 (0,60):

Գ. սրբ-Մարտի. ՈՒՐ ԲԱՐՏՈՒ ԿԱՎ Հայաստանի տարւոր իրերը և իրենց քաղ- քակրթութիւնը (Բենական ու- սումն ու իրաւ միւն): 2,50 Ֆր. (2,75):

Հայկ-Արամ Բիպարեան-Արշակունց. ՍՐՏԻ ՄՐԱՄՈՒՆՁՆԵՐ. Հայ բանաստեղ- ծութիւններ իրենց Ֆրանսիայէն թարգմանու- թեամբ մէկտեղ. հեղինակի լուսանկարով:

Գինն է 2 Ֆրանք. հղանաական թղթի վրայ տպագրուած 2 Ֆր. և 50 սանդիւմ: Ստանալու համար գիւմու հեղինակին 15, rue Jean-Goujon. Paris: Կարելի է ստա- նալ նաեւ Արմէնիայի գրասենեկէն Մար- տէլլի մէջ: (Մարտէլլէն դուրս զրկուելու համար 2,10 կամ 2,65):

ՏԱՌԷՆ — ՄԱՐՏԵԼԻ
Մ ՓՈԹՈՒՄԱԶԱԶԱՆ
ՍԷՆ

Հայերէն ծախան Մ. Փարբուպեանի
Le Gérant: François CARRIÈRE.
Marseille. — Imprimerie du Midi